

מסורת הש"ס

(א) לקמן קטז: (ב) ב"ק קז. לעיל ה: (ג) [על ד: (ד) [שמות כב],

מוסף רש"י

ד' שומרים צריכין

כפירה במקצת והודאה

במקצת. קודם שימחיבו

שטועה, ואם נשבע בלא

כפירה והודאה אין שבעתו

של שומר חנם כלום ולא

מחיבתו כפל (ב"ק קז):

שבעה האמורה בהם,

כשומר חנם שנגנבה ממנו

ושומר שבר שנאנסה ובשאל

שמתה מחמת מלאכה (רע"ר

ה). כפירה לא הויה אלא

כשפר ממנו, או לא היו

דברים מעולם או החזיקה

לק. הודאה לא הויה אלא אם

כן הודה ממש שיש לו בירו

שחיב להחזיר לו, נמלא שאין

חיוב שבעת השומרים בזה

אלא אם כן טען שלם פרות,

באחת כפר לו ובאחת הודה

לו שיטנה בירו והשלישית

אומר לו נאנסה, או אם

שומר חנם הוא אומר לו

בשלישית נגנבה, דחיב עליה

שבעה האמורה בפירה

שלא שלח ידו במלאכת

רעהו, שאליו שבעה

דכפירה אין זו שבעה

האמורה בשומרים, וכלאו

כפירה נמי לא מחיבה

שבעת השומרים, דכתיב

בשומר חנם כי הוא זה,

דמינה נפקא לן שמודה

במקצת, וכופר במקצת,

ולאפקי ממ"ד ב"ק

בהגזל (קז). עירוב פרשיות

כתוב כאן, וכי כתיב כי הוא

זה לאו לשומר חנם דכתיב

בניה קאי, אלא אהם ספק

תליה, ואשמועינן הני תנא

דשומרים נמי בעינן כפירה

והודאה, והשבעה האמורה

בפרשה על פרה שלישית

(רע"ר ה:).

השואל את הפרה

אלא חמשים. הוה ליה מודה מקצת ומחוייב שבעה על השאֵר ואינו יכול ליִשבע דאמר איני יודע: **קא משכח לה**. עסק שבעה דמתניתין רישא ב' פרות וסיפא ב' רישא דקאמי לדינא על היום או על השעה לא מיתוקמא בפרה אחת מעיקרא אלא ב' ב' ומתו

וזה תובעו על ב' והלה מודה לו באחת שהוא מחוייב לו דמיה והיא המציאתו להתחייב שבעה על השניה שטוען איני יודע אם חייב אם לאו ומתוך שאינו יכול ליִשבע משלם. ולהכי נקט ומתו תרוייהו דאי בדקיימא חדא וקאמר ליה אחדא שקלה ואחדא איני יודע אם בשעת שאילה אם בשעת שכירות ה"ל ההיא דמודה. הילך ואיכא מ"ד הילך פטור משבעה^[א].

וסיפא דקתני שאל אחת ושכר אחת ואיני יודע איזה מהן מתה משכחת לה עסק שבעה כשהיו מתחילה שלשה ומתו השנים באחת מודה ששאלה היתה וחייב בדמיה והיא ממחיבתו שבעה על השניה: **ולרמי דאמר ד' שומרים נו'.** בשבעות האמורות בהן כגון ש"ח ליִשבע שנגנבה וש"ס ליִשבע שנאנסה ושואל ליִשבע שמתה ממלאכה לריבין כפירה וכו' אלמא מדקאמר בעינן כפירה ולא אמרינן לריבין הודאה במקצת ש"מ אע"ג דשייכא בזה שבעת שומרין בלא שום כפירה לא משיבטין ליה שבעת שומרים עד דכפר כפירה אחריתי כגון להד"מ או החזרתי לך ולדידיה לא מחייב שבעה אהודאה בלא כפירה ואינו יודע לאו כפירה היא והא דרבא לית ליה אלא"כ אמר לו חמשים יש ונ' השניים מקצת להד"מ ומקצת איני יודע משכחת לעסק שבעה דמתני' רישא ב' פרות וסיפא ב'. לרמי בר חמא לא משמע ליה כי הוא זה^[ב] בלא כפירה כלומר זה אמת זה להד"מ אבל זה אני חייב וזה איני יודע אי נגנב או שנאנב בש"ח לא משמע ליה כי הוא זה:

חדא

ולרב ושמואל לעולם פטור הנתבע ופליג ר' אבא אדר"ג ואדרב ושמואל ולכן מוכיח שפיר דרבותיו דאמרי חזרה שבעה לסיני דהיינו רב ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליג ר' אבא אדרב ושמואל דקאמר רבא כוותיה דר' אבא מיסתברא וכן רב ושמואל האי צין שיהם מאי דרשי ביה משמע דפליגי ור"ת פי' דעיקר דקדייק גמ' דרבותיו שצבצל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסהדרין (דף ק: ו) (שם) דקי"ל התם דרבותיו שצבצל רב ושמואל וה"ק רבותיו שצבצל רב ושמואל דקי"ל ושמעין להו גמי דס"ל אין אדם מוריש שבעה לבניו דכיון דמחוייב בעל דין שבעה ואינו יכול ליִשבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו צין תובע לנתבע ודוחק הוא: **דאמר רבא** מנה אי בידך בו'. פי' ר"ח דדברי רבא בזהאי ליִשנא לא מנינו עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבותיו דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שבעות דף

^[א].) דאמר רבא כוותיה דרבי אבא מסתברא מתוך שאינו יכול ליִשבע משלם:

מתוך שאינו יבוא ליִשבע משלם. ה"נ הוה לן למימר מן הדין בחשוד על השבעה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונטול דבעינן אחר לא הוי אפשר שמי שהיה רואה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו ויהא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבעה ומתוך שאינו יכול ליִשבע יקח כל אשר לו בלא שבעה לכן תקנו שיִשבע שכנגדו אבל הכא וצנסכא שאינו יכול ליִשבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתביעה זו אינו יכול ליִשבע מחמת המאורע לא הלאיכו ליִשבע שכנגדו: **משבחת** זה רישא בתרתי וסיפא בתלת. הן סוגיא אחיא כרבי חייא בר יוסף דאית ליה בהגזל קמא (ב"ק דף קז קו. ושם ד"ה עירוב) עירוב פרשיות כתיב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב אבל בפקדון לא בעי כפירה והודאה בזהי נאנסו בדעבי התם ר' חייא בר' אבא א"ר יוחנן ופליג אברייתא דרמי בר חמא דבעי ג' פרות אלא בשתי פרות סגי בהודאה וכפירה או בהודאה ונאנסו ול"ג ר"ת ה"מ במלוה אבל בפקדון מעיז ומעיז אבל ריב"ז גרס ליה ומפרש ה"מ במלוה אבל בפקדון דהיינו בטענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענת אונס מעיז ומעיז חצירו מכיר בשקרו וחייב אפי' בלא הודאה ושם מפרש באורך והשתא לפי' ריב"א הכא דקטעינן שוכר דכרכה מתה אבל איני יודע אם בשעת שאלה אם בשעת שכירות או שאלה או שכורה נהי דלשבעה שמתה דכרכה דהיינו טענה דנאנסו לא בעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאלה או שכורה דהיינו כפירה בעי הודאה ולהכי מוקי רישא ב' וסיפא ב' דהשתא איכא חדא דהודאה והוי מחוייב שבעה ליִשבע ששכורה מתה דאי לאו דההיא דהודאה הוי כופר הכל ופטור וע"י גלגול דנשבע דכרכה מתה אין להשביעו כדפרישית במתני' ולפרי"ת א"ש טפי דלדידיה אפילו נאנסו בעי הודאה ורמי בר חמא מוקי לה ב' פרות וכו' חייא חדא דהודאה וחדא דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו ההוא דקטעינן איני יודע דטעינן זה שמתה דכרכה וא"ת ב' סגי בזהיא דהודאה ובההיא דאיני יודע דאיכא זה נאנסה וכפירה וי"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה לכאן ולכאן דכי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלכד אותה שטוען זה שלא פשע בה ומכאן יש להוכיח דלרמי בר חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ולא דכפי' בהגזל קמא (שם) בשם ר"ת דאי סגי לא היה לריך כאן להוסיף פרה של כפירה אליביה דבשל הודאה ואיני יודע הוי סגי כמו לר' חייא בר יוסף וא"ת ור' חייא בר יוסף היכי פליג אברייתא דרמי בר חמא וי"ל דסבר כמתני' דשבעת הדיינין (שבעות דף מז: ושם) זה אומר עד הוין זה אומר עד החלון וסלע הלויתני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתי לך דבכוליה לא בעי [אלא] כפירה והודאה וא"ת ור' יוחנן היכי פליג אמתני' וסבר כברייתא דרמי בר חמא והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה וי"ל דאמוראי נינהו אליביה דר' יוחנן כדאמר בריש אלו טריפות (חולין דף מה.) א"נ יאמר שבכל המשניות לא חשש להזכיר אותן של אונסין כדמוקי מתני' דהכא ומיהו קשה לפרי"ת דפריך בסמוך גבי זה אומר שאלה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטענו לא הודה לו ולרב הונא ולרב יהודה פריך דלא בעו פרות הודאה והוי כופר הכל דכפי' בקוגט' וא"כ מאי משני ע"י גלגול דא"ל אישתבע דכרכה מתה הא לפרי"ת כיון דליכא הודאה לא מיחייב שבעה אפי' בטענת נאנסו ובלא פי' הקוגט' חיקיי לרב יהודה היאך יתכן דכיון דליכא אלא חד פרה ולפי' ריב"א אמת בפשיטות וי"ל דההיא שבעה מדרבנן מהדרבנן איכא שבעה בנאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמלריך הודאה משום דאיני יודע הוי כפירה כדפרישית לריב"א וכן מפרש ר"ת ההיא דסוף המוכר הבית (ב"ב דף ע: ושם ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבעה בעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבעה מדרבנן קודם שבעת

פרק שמיני בבא מציעא

צח.

מן היתומים דאע"ג דשבעה דרבנן היא מתוך שאין יכולין ליִשבע מפסדין ואין נוטלין ושמה הטעם הוא דבעלילה מועטת יש לנו להקל על היתומים שלא להוציא ממון מהם והתם דוקא אמרינן דעבד כרצ ושמואל עבד ולא בעלמא כדאמר התם הבו דלא

להוסיף עלה וההיא דשניהם חשודים אע"ג דשכנגדו אינו מחוייב אלא שבעה דרבנן אפי"ה מפסיד היינו משום שהשבעה בא מחמת הנתבע שהיה חייב שבעה דאורייתא לכן חשיבא גם בתובע כדאורייתא ואינו נראה לר"י דא"כ היכי פריך התם אדר"ג דאמר אי איתא לדרב ושמואל איתא אי איתא לימא לימא ופריך אי איתא איתא אלמא מספקא ליה והא עבד ר"ג עובדא דיחלוקו והא ר"ג מני סבר שפיר לדרב ושמואל דהא אית ליה גמי מתוך שאינו יכול ליִשבע התובע מפסיד לכן הוי דינא יחלוקו בשניהם חשודים וה"נ סברי רב ושמואל ואי פריך אלמא מספקא ליה הא ר"ג ודאי אית ליה הא דרב ושמואל הא ליִשנא דאם איתא איתא לא משמע הכי דה"ל אדרבה למימר אם איתא לימא אלמא מספקא ליה ועוד דלמא דוקא בששניהם חשודים דבאה לתובע שבעה מחמת נתבע דמחוייב שבעה דאורייתא קאמר ר"ג מתוך שאינו יכול ליִשבע מפסיד כדפי' ר"ת ולא בזהיא דרב ושמואל כדפרישית ותו היכי מוכח דרבותיו שצבצל דאמרי חזרה שבעה לסיני דהיינו רב ושמואל מכח היתומים מן היתומים והלא בזהיא אפי' ר' אבא ור"ג יכולין לסבור דרב ושמואל ורב ושמואל יסברו שפיר חזרה שבעה למחוייב לה או יחלוקו דקא סברי מי שאינו יכול ליִשבע מפסיד אלמא משמע דפשיטא ליה לגמרא דלר' אבא אין חילוק אלא ל"ש אם נתבע מחוייב או תובע לעולם מתוך שאינו יכול אחד מהן ליִשבע משלם הנתבע

ולרב ושמואל לעולם פטור הנתבע ופליג ר' אבא אדר"ג ואדרב ושמואל ולכן מוכיח שפיר דרבותיו דאמרי חזרה שבעה לסיני דהיינו רב ושמואל וכולה סוגיא משמע דפליג ר' אבא אדרב ושמואל דקאמר רבא כוותיה דר' אבא מיסתברא וכן רב ושמואל האי צין שיהם מאי דרשי ביה משמע דפליגי ור"ת פי' דעיקר דקדייק גמ' דרבותיו שצבצל רב ושמואל סמין אפרק קמא דסהדרין (דף ק: ו) (שם) דקי"ל התם דרבותיו שצבצל רב ושמואל דקי"ל ושמעין להו גמי דס"ל אין אדם מוריש שבעה לבניו דכיון דמחוייב בעל דין שבעה ואינו יכול ליִשבע יעמוד ממון במקומו ול"ש להו צין תובע לנתבע ודוחק הוא: **דאמר רבא** מנה אי בידך בו'. פי' ר"ח דדברי רבא בזהאי ליִשנא לא מנינו עיקרה בגמ' ומיהו קבלנו מרבותיו דעיקרה בפרק כל הנשבעין (שבעות דף

^[א].) דאמר רבא כוותיה דרבי אבא מסתברא מתוך שאינו יכול ליִשבע משלם:

מתוך שאינו יבוא ליִשבע משלם. ה"נ הוה לן למימר מן הדין בחשוד על השבעה אלא תקנו שיהא כנגדו נשבע ונטול דבעינן אחר לא הוי אפשר שמי שהיה רואה היה מלוה לו פרוטה ויתבע כל אשר לו ויהא מודה מקצת כמה שחייב ויתחייב שבעה ומתוך שאינו יכול ליִשבע יקח כל אשר לו בלא שבעה לכן תקנו שיִשבע שכנגדו אבל הכא וצנסכא שאינו יכול ליִשבע לא מחמת שהוא חשוד אלא עתה בתביעה זו אינו יכול ליִשבע מחמת המאורע לא הלאיכו ליִשבע שכנגדו: **משבחת** זה רישא בתרתי וסיפא בתלת. הן סוגיא אחיא כרבי חייא בר יוסף דאית ליה בהגזל קמא (ב"ק דף קז קו. ושם ד"ה עירוב) עירוב פרשיות כתיב כאן וכי כתיב כי הוא זה אמלוה הוא דכתיב אבל בפקדון לא בעי כפירה והודאה בזהי נאנסו בדעבי התם ר' חייא בר' אבא א"ר יוחנן ופליג אברייתא דרמי בר חמא דבעי ג' פרות אלא בשתי פרות סגי בהודאה וכפירה או בהודאה ונאנסו ול"ג ר"ת ה"מ במלוה אבל בפקדון מעיז ומעיז אבל ריב"ז גרס ליה ומפרש ה"מ במלוה אבל בפקדון דהיינו בטענה דלא שייכא אלא בפקדון דהיינו טענת אונס מעיז ומעיז חצירו מכיר בשקרו וחייב אפי' בלא הודאה ושם מפרש באורך והשתא לפי' ריב"א הכא דקטעינן שוכר דכרכה מתה אבל איני יודע אם בשעת שאלה אם בשעת שכירות או שאלה או שכורה נהי דלשבעה שמתה דכרכה דהיינו טענה דנאנסו לא בעי הודאה מ"מ מה שטוען איני יודע אם שאלה או שכורה דהיינו כפירה בעי הודאה ולהכי מוקי רישא ב' וסיפא ב' דהשתא איכא חדא דהודאה והוי מחוייב שבעה ליִשבע ששכורה מתה דאי לאו דההיא דהודאה הוי כופר הכל ופטור וע"י גלגול דנשבע דכרכה מתה אין להשביעו כדפרישית במתני' ולפרי"ת א"ש טפי דלדידיה אפילו נאנסו בעי הודאה ורמי בר חמא מוקי לה ב' פרות וכו' חייא חדא דהודאה וחדא דכפירה היינו אותה שטוען להד"מ וחדא דנאנסה והיינו ההוא דקטעינן איני יודע דטעינן זה שמתה דכרכה וא"ת ב' סגי בזהיא דהודאה ובההיא דאיני יודע דאיכא זה נאנסה וכפירה וי"ל דגזירת הכתוב דאינה עולה לכאן ולכאן דכי הוא זה משמע דאיכא כפירה והודאה מלכד אותה שטוען זה שלא פשע בה ומכאן יש להוכיח דלרמי בר חמא לא סגי בכפירה והודאה בלא נאנסו ולא דכפי' בהגזל קמא (שם) בשם ר"ת דאי סגי לא היה לריך כאן להוסיף פרה של כפירה אליביה דבשל הודאה ואיני יודע הוי סגי כמו לר' חייא בר יוסף וא"ת ור' חייא בר יוסף היכי פליג אברייתא דרמי בר חמא וי"ל דסבר כמתני' דשבעת הדיינין (שבעות דף מז: ושם) זה אומר עד הוין זה אומר עד החלון וסלע הלויתני עליו כו' ועשר גפנים טעונות מסרתי לך דבכוליה לא בעי [אלא] כפירה והודאה וא"ת ור' יוחנן היכי פליג אמתני' וסבר כברייתא דרמי בר חמא והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה וי"ל דאמוראי נינהו אליביה דר' יוחנן כדאמר בריש אלו טריפות (חולין דף דף מה.) א"נ יאמר שבכל המשניות לא חשש להזכיר אותן של אונסין כדמוקי מתני' דהכא ומיהו קשה לפרי"ת דפריך בסמוך גבי זה אומר שאלה זה אומר שכורה ישבע אמאי מה שטענו לא הודה לו ולרב הונא ולרב יהודה פריך דלא בעו פרות הודאה והוי כופר הכל דכפי' בקוגט' וא"כ מאי משני ע"י גלגול דא"ל אישתבע דכרכה מתה הא לפרי"ת כיון דליכא הודאה לא מיחייב שבעה אפי' בטענת נאנסו ובלא פי' הקוגט' חיקיי לרב יהודה היאך יתכן דכיון דליכא אלא חד פרה ולפי' ריב"א אמת בפשיטות וי"ל דההיא שבעה מדרבנן מהדרבנן איכא שבעה בנאנסו בלא שום הודאה ולעיל דמלריך הודאה משום דאיני יודע הוי כפירה כדפרישית לריב"א וכן מפרש ר"ת ההיא דסוף המוכר הבית (ב"ב דף ע: ושם ד"ה סוף) דקאמר אילו אומר נאנסו לאו שבעה בעי דהיינו מדרבנן דאיכא שבעה מדרבנן קודם שבעת

עין משפט
נר מצוה

לב א מיי' פ"ד מהל'

טוען ונטען הלכה ז

סמג עשין זה טוש"ע ח"מ

סי' עה סעי' יג:

לב ב מיי' פ"ג מהל'

שאלה ופקדון הלכה

ד סמג עשין לב טוש"ע

ח"מ סי' שמה סעי' א:

לד ג מיי' שם טוש"ע שם

סעיף ב: